Lausuntopyyntö; 12.5.2022 HE 41/2022 vp

HAK; Hätäkeskuslaitoksen lausunto Eduskunnan hallintovaliokunnalle hallituksen esityksestä eduskunnalle tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi

Eduskunnan hallintovaliokunta on pyytänyt Hätäkeskuslaitokselta lausuntoa hallituksen esityksestä tuotteiden ja palvelujen esteettömyysvaatimuksia koskevan direktiivin täytäntöönpanoa koskevaksi lainsäädännöksi. Hätäkeskuslaitokselta pyydetään lausuntoa koskien hätäkeskustoiminnassa annetun lain muutoksia. Hallintovaliokunta pyytää lausuntoa keskiviikkona 18.5.2022 pidettävään valiokunnan kokoukseen.

Hätäkeskuslaitoksen lausunto

Hätäkeskuslaitoksen näkemyksen mukaan hätäkeskustoiminnasta annettuun lakiin esitettävät muutokset ovat perusteltuja ns. esteettömyysdirektiivin toimeenpanemiseksi.

Hallituksen esityksessä lakiin hätäkeskustoiminnasta on esitetty lisättäväksi uusina 10 a § ja 10 b § sekä kumottavaksi 13 b ja 25 a §.

Hätäkeskuslaitos lausuu hallituksen esityksestä seuraavaa:

Hätäkeskuslain muutosehdotukseen on sisällytetty esteettömyysdirektiivin vaatimukset kokonaisuudessaan. Pykäläehdotukset on muotoiltu siten, että ne mahdollistavat tulevaisuuden teknologisen kehityksen niin, että yhteydenottotapaa ei ole sidottu kommunikaatiovälineeseen vaan kommunikaatiotapaan ja sääntely mahdollistaa Hätäkeskuslaitoksen osalta hätäilmoitusten vastaanottamisen ja vastaamisen toiminnallisen kehittämisen.

Valmisteluvaiheessa Hätäkeskuslaitos on esittänyt, että laissa tulisi säätää niin, että hätäilmoitukseen vastaamisen tavoista olisi säädettävä tarkemmin valtioneuvoston asetuksella, jolloin uusien toimintojen ja yhteydenottotapojen käyttöönotto vaatisi aina asetuksen muutoksen. Hallituksen esityksessä kuitenkin arvioidaan, että asetuksella säätäminen hidastaisi Hätäkeskuslaitoksen ydintehtävän kehittämistä.

Hallituksen esityksen mukaan lainsäädännön tasolla ei ole perusteltua säätää millaisilla teknisillä ratkaisuilla lain vaatimukset esteettömään yhteydenottoon ja vastaamistapaan toteutetaan. Myös esteettömyysdirektiivi lähtee siitä, että

Hätäkeskuslaitos
Nödcentralsverket
hatakeskuslaitos@112.fi

Osoite
PL 112, FI-28131 PORI
etunimi.sukunimi@112.fi

Adress
PB 112, FI-28131 BJÖRNEBORG
fornamn.efternamn@112.fi

Puhelin | Telefon
+358 (0)295 480 112
www.112.fi

Hätäkeskuslaitos voi itse ratkaista, kuinka esteettömyysvelvoitteet toteutetaan.

1 Esitetyt pykälämuutokset hätäkeskustoiminnasta annettuun lakiin

10 a § *Yleiseen hätänumeroon 112 vastaaminen ja numeron esteettömyys*. Ehdotetussa uudessa pykälässä säädettäisiin yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisesta. Lain muutoksella toimeenpantaisiin esteettömyysdirektiivin vaatimuksia yleiseen hätänumeroon vastaamisesta.

Pykälän 1 momentin mukaan Hätäkeskuslaitoksen olisi vastattava yleiseen hätänumeroon 112. Sääntely vastaa voimassa olevaa tilannetta, koska voimassaolevan lain 4 §:n 1 momentin 1 kohdan mukaan Hätäkeskuslaitos vastaa hätäkeskuspalvelujen tuottamisesta ja 2 momentin mukaan Hätäkeskuslaitos vastaanottaa hätäilmoitukset. Esityksen mukaan hätäilmoitus olisi voitava tehdä vähintään reaaliaikaisella puheella ja reaaliaikaisella tekstillä. Puheella tehtävät ilmoitukset ovat esimerkiksi yleiseen hätänumeroon 112 soitetut puhelut sekä e-Call ilmoitukset. Lisäksi vaihtoehtona olisi tarjottava reaaliaikaisen tekstityksen käyttömahdollisuus. Esteettömyysdirektiivissä määritellään ’reaaliaikainen tekstitys’, jolla tarkoitetaan pisteestä pisteeseen (PP) -tilanteissa tai monipisteneuvotteluissa käytettävää eräänlaista tekstipohjaista keskustelua, jossa lisättävä teksti lähetetään merkki merkiltä siten, että käyttäjä kokee viestinnän jatkuvana.

Esitys mahdollistaisi, että Hätäkeskuslaitos voisi ottaa vastaan hätäilmoituksia myös muilla vuorovaikutuksen mahdollistavilla tavoilla, kuten esimerkiksi nykyisin käytössä oleva 112tekstiviesti tai pikaviestit, videoviestintä tai muut näihin verrattavissa oleva, tyypillisesti IP-pohjaiseen tiedonsiirtoon perustuva viesti hätäkeskukseen. Esitys mahdollistaisi teknologian kehittymisen myötä mahdollisesti tulevaisuuden muut yhteydenotto- ja vastaamistavat.

Esityksen mukaan hätäilmoitus olisi tehtävä kuitenkin vuorovaikutuksen mahdollistavalla tavalla, koska muutoin hätäkeskuspäivystäjä ei pysty tekemään riskinarviota tai arvioimaan kenelle yhteistyöviranomaiselle tehtävä tulisi välittää ja millä kiireellisyydellä.

Puheviestintä on edelleen nopein kommunikaatiotapa hätätilanteissa ja se olisi edelleen ensisijaisesti suositeltava yhteydenottotapa niille henkilöille, jotka pystyvät kommunikoimaan puheella. Tekstiviestinnän ja mahdollisten muiden yhteydenottotapojen, kuten esimerkiksi videoyhteyden tarjoamisen tavoitteena on, että vammaisilla henkilöillä on muiden kanssa yhdenvertainen mahdollisuus saada yhteys yleiseen hätänumeroon 112 ilman erillistä rekisteröitymistä. Erilaisten kommunikaatiotapojen mahdollistavien yhteydenottotapojen tavoitteena on varmistaa, että hätäkeskuspalvelut ovat hätäilmoituksen välityksellä vammaisten loppukäyttäjien saatavilla muiden loppukäyttäjien käyttömahdollisuuksia vastaavalla tavalla. Tämä edellyttää, että vaihtoehtoiset yhteydenottotavat eivät ruuhkaudu niiden käyttäjien

toimesta, jotka voivat käyttää puhetta kommunikoinnissaan. Tietyissä hätätilanteissa, kuten kaappaus-, perheväkivalta- tai vapaudenriistotilanteissa, tekstitys tai video voi kuitenkin olla ainoa tapa myös puheella kommunikoivalle ottaa yhteyttä Hätäkeskuslaitokseen.

Pykälän 2 momentin mukaan Hätäkeskuslaitoksen olisi vastattava yleiseen hätänumeroon 112 saapuviin hätäilmoituksiin asianmukaisesti käyttämällä samaa kommunikaatiotapaa, kuin millä Hätäkeskuslaitokseen on otettu yhteyttä. Käytännössä reaaliaikaiseen puheeseen tulisi siten vastata reaaliaikaisella puhella, tekstiviestiin tekstiviestillä ja reaaliaikaiseen tekstitykseen reaaliaikaisella tekstityksellä. Videokuvan tarjoaminen hätäilmoituksen tekotapana ei olisi pakollista, mutta jos videokuvaa tarjotaan hätäilmoituksen tekotapana, videoon vastattaessa videokuvan lisäksi mukana tulisi olla täydellisesti interaktiiviseksi synkronoitu puhe ja tekstitys.

Esityksen mukaisesti Hätäkeskuslaitos voisi toteuttaa yleiseen hätänumeroon 112 vastaamiseen liittyviä esteettömyysvaatimuksia Hätäkeskuslaitokselle parhaiten sopivalla tavalla. Tällä tarkoitetaan esteettömyysdirektiivin johdanto-osan 44 kohdan mukaan sitä, että hätäviesteihin vastaamisen esteettömyyteen liittyvät toimenpiteet olisi toteutettava rajoittamatta hätäpalvelujen organisointia ja vaikuttamatta kyseisten palvelujen organisointiin, joka kuuluu edelleen jäsenvaltioiden yksinomaiseen toimivaltaan. Esimerkiksi kirjoitustulkkaus tai videovälitteinen viittomakielinen tulkkauspalvelu olisi mahdollista hankkia ulkopuoliselta toimijalta. Hätäkeskuslaitoksen ei esimerkiksi olisi välttämätöntä toteuttaa videovälitteistä tulkkausta oman henkilökuntansa toimesta. Jos esimerkiksi videotulkkaus järjestettäisiin ulkopuolisen palveluntarjoajan kautta, ei videokuvaa edellytettäisi viittomakielen tulkin ja hätäkeskuksen päivystäjän välillä. Viittomakielen tulkin ja yhteydenottajan välisessä viestinnässä olisi oltava videokuvan lisäksi täydellisesti interaktiiviseksi synkronoitu puhe ja tekstitys.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin asetuksenantovaltuutuksesta. Nopeasti muuttuvat tietotekniikan vaatimukset ja mahdollisuudet olisi perusteltua säätää tarvittaessa valtioneuvoston asetuksella. Tietotekniikka kehittyy nopeasti ja komissio on aloittamassa standardointityön, jossa tullaan määrittämään tarkemmin myös yleiseen hätänumeroon vastaamiseen liittyvät standardit. Näistä standardeista voi olla tarvetta säätää jatkossa asetuksessa. Standardointityössä otetaan mahdollisesti kantaa tarkemmin siihen, mitä interaktiiviseksi synkronoitu puhe ja tekstitys tarkoittaa. Tarvittaessa näistä vaatimuksista voitaisiin siten säätää valtioneuvoston asetuksella.

10 b § *Yleisen hätänumeron esteettömyyden valvonta*. Pykälän 1 momentin mukaan esteettömyysvaatimusten noudattamista ja toteuttamista yleiseen hätänumeroon 112 vastaamisessa valvoisi sisäministeriö. Voimassa olevan lain 3 §:n mukaan sisäministeriö ohjaa ja valvoo Hätäkeskuslaitosta. Hätäkeskuslaitos pitää laissa esitettyä sisäministeriön valvontaroolia

perusteltuna. Hätäkeskuslaitoksen näkemyksen mukaan ministeriön suorittamaa laillisuusvalvontaa on perusteltua suunnata sellaiseen toimintaan, joka liittyy perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.

13 b § *Hätätekstiviesti*. Esityksellä kumottaisiin hätätekstiviestiä koskeva sääntely ja hätäilmoituksen voisi tehdä hätätekstiviestillä ilman erillistä palveluun rekisteröitymistä. Rekisteröitymisvelvoitteesta luopuminen tarkoittaisi, että yleiseen hätänumeroon 112 voisi ottaa yhteyttä tekstiviestillä ilman ennakkorekisteröitymistä. Muutoksella toimeenpantaisiin esteettömyysdirektiivin vaatimusta vammaisten henkilöiden yhdenvertaisesta mahdollisuudesta käyttää yleistä hätänumeroa.

Pykälän kumoaminen ja uuden 10 a §:n säätäminen yhtäaikaisesti mahdollistaisi hätätekstiviestistä luopumisen, mikäli reaaliaikainen tekstitys ja muu tietotekninen kehitys aiheuttaisi sen, että hätätekstiviestin olemassaolo kävisi tarpeettomaksi. Hätätekstiviestipalvelu olisi kuitenkin mahdollista säilyttää uuden 10 a §:n 1 momentin nojalla.

Hätäkeskuslaitos pitää esitettyjä muutoksia perusteltuina.

25 a § *Hätätekstiviestin käyttäjärekisteri*. Esityksessä ehdotetaan kyseisen pykälän kumoamista. Kun ennakkorekisteröintivelvoite hätätekstiviestin käyttäjiltä poistetaan, ei tarvita myöskään hätätekstiviestin käyttäjärekisteriä. Muutoksella toimeenpantaisiin esteettömyysdirektiivin vaatimusta vammaisten henkilöiden yhdenvertaisesta mahdollisuudesta käyttää yleistä hätänumeroa.

Esitetty muutos on Hätäkeskuslaitoksen näkemyksen mukaan perusteltu.

2 Esteettömyysvaatimusten toimeenpanosta aiheutuvat kustannukset sekä toimeenpanon aikataulu

Hallituksen esityksen mukaan esteettömyysvaatimusten toimeenpano edellyttää 112Suomi-sovellukseen sekä hätäkeskustietojärjestelmä ERICAan muutoksia. Älypuhelinsovelluksen osalta on arvioitu, että muutosten toteuttaminen tulisi maksamaan noin 0,25 M euroa, jonka lisäksi vuosittaiset ylläpitokustannukset tulisivat olemaan noin 60 000 euroa. Hätäkeskustietojärjestelmään tehtävien muutosten on arvioitu olevan noin 0,5 M euroa. Hätäkeskustietojärjestelmän vuosittaisten ylläpitokustannusten arvioidaan muutosten johdosta kasvavan myös noin 60 000 eurolla. Hallituksen esityksessä on lisäksi arvioitu vaihtoehtoinen toteuttamistapa, jossa toteutettaisiin esteettömyysvaatimusten toimeenpanemiseksi erillinen älypuhelinsovellus. Tämän vaihtoehdon kustannusarvioksi on arvioitu noin 1,5 M euroa.

Hallituksen esityksen kustannusarviot vastaavat Hätäkeskuslaitoksen tekemiä arvioita. Esteettömyysvaatimusten toimeenpanon aiheuttamat kustannukset

Hätäkeskuslaitokselle on huomioitu kevään 2022 JTS-kauden (2023-2026) kehyspäätöksessä.

Hallituksen esityksen mukaisesti hätäkeskustoiminnasta annetun lain 10 a §:n muutokset tulisivat voimaan yleiseen hätänumeroon vastaaminen osalta vuoden 2025 loppuun mennessä. Hätäkeskuslaitoksen arvion mukaan vaadittavat toiminnalliset ja tekniset muutokset on mahdollista toteuttaa esitetyn aikataulun puitteissa.

Hätäkeskuslaitoksen johtaja Taito Vainio

Johtaja, hallinto-osasto Teemu Lehti

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Hätäkeskuslaitos 17.05.2022 klo 11:29. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu hav@eduskunta.fi

Tiedoksi Iiro Clouberg, Häke
Marja Kiiski, Häke
Marko Nieminen, Häke
Miia Tukia, Häke